

30.12.1947

30 Decembrie: Proclamarea Republicii Populare Române

Călătoria la Londra a Regelui Mihai împreună cu Regina Mamă pentru a putea participa la căsătoria verișoarei sale, Principesa Elisabeta, moștenitoarea Coroanei britanice, a oferit posibilitatea guvernanților comuniști să grăbească pregătirile pentru desființarea instituției monarhice. Prin plecarea regelui în străinătate, autoritatea guvernului sporea pentru că era împuternicit să preia întreaga conducere a țării, inclusiv numirile și revocările de funcționari.

În noua situație politică, guvernul va trece la pregătiri concrete pentru înlăturarea regelui și desființarea instituției monarhice: trece armata sub controlul și conducerea comuniștilor prin numirea ca ministru al apărării pe Emil Bodnăraș și trece în rezervă vechile cadre credincioase instituției monarhice, urmărind monopolul puterii politice concomitent cu înlăturarea manifestărilor oricăror opoziții.

Astfel, beneficiind și de sprijinul sovietic, comuniștii s-au putut infiltra în toate straturile societății. În perioada ocupației sovietice (1945-1957) de la un anumit nivel de răspundere în sus, funcțiile de conducere civile și militare, erau dublate de câte un reprezentant echivalent în funcție din partea U.R.S.S., cu drept de veto în aproape orice decizie, răspunderea revenind aproape întotdeauna funcționarului român.

După lovitura de stat din 23 august 1944 a urmat ocuparea României de către Armata Roșie și impunerea unui regim bolșevic. Guvernul de la Moscova a decis să treacă la lichidarea forțelor de opoziție din statele aflate în zona centrală și sud-est europeană, asupra cărora își exercita dominația. Astfel s-a procedat în Cehoslovacia, Bulgaria și Ungaria. Evident România trebuia să se alinieze și ea hotărârilor Kremlinului. Încă de la sfârșitul anului 1944 în țară au sosit diverși consilieri sovietici al căror număr a sporit în anii următori (ultimii consilieri sovietici care au rămas în România până în 1964 erau cei de la Ministerul de Interne). Guvernul prosovietic, căutând un pretext pentru declanșarea acțiunii de scoatere în afara legii a Partidului Național Țărănesc și arestarea conducătorilor săi în frunte cu Iuliu Maniu, s-a folosit de înscenare. La 11 noiembrie 1947, Iuliu Maniu a fost condamnat la ani grei de închisoare.

Procesul lotului Maniu a fost primul proces politic din România după modelul stalinist. Regele Mihai nu a schițat nici un gest în favoarea lui Maniu și a celorlalți fruntași național-țărăniști dând dovadă de

prudență. Suveranul a găsit inutilă o intervenție care ar fi fost imediat contestată de guvernanți, iar un gest de independență ar fi grăbit sfârșitul instituției monarhice în România. Această prudență s-a dovedit ineficientă, deoarece la mai puțin de 50 de zile de la condamnarea lui Maniu și a celorlalți frunțași național-țărăniști, regele Mihai a fost forțat să semneze actul de abdicare la 30 decembrie 1947 [Ioan Scurtu, Iuliu Maniu, Editura Enciclopedică, București, 1995, p.151. Vezi și Ioan Scurtu, Istoria Partidului Național Țărănesc, București, Editura Enciclopedică, 1994, precum și Mihai Fătu, Sfârșit fără glorie, Partidul Național Țărănesc (Maniu) și Partidul Național Liberal (Brătianu), Editura Științifică, București, 1972].

La 11 octombrie 1947 Biroul Politic al PCR decide înlăturarea de la guvernare a PNL Tătărescu după o operație de „demascare” a liderului său. Evoluțiile din România, marcate profund de imixtiunile URSS, au fost posibile în condițiile în care SUA și Marea Britanie, îndepărtându-se de principiile Chartei Atlanticului, au ajuns a împărtăși punctul de vedere sovietic în privința „sferelor de interese” și au adus România în anticamera „erei staliniste”. Prin semnarea și ratificarea Tratatului de Pace de la Paris din 1947, România realiza un singur avantaj efectiv: depășea regimul armistițiului din septembrie 1944 și astfel, regimul de la București căpăta posibilități mai largi de acțiune pe plan internațional. La 30 decembrie 1947, în momentul alungării Regelui Mihai I, la cererea și sub diriguirea Kremlinului, România stabilise deja legături diplomatice cu 25 de state și întreținea raporturi economice cu 26 de state.

Abdicarea forțată a regelui marca nu numai sfârșitul unei epoci, dar și începutul uneia noi, de aprofundare a sovietizării României. România intrase în plină revoluție comunistă care a provocat poporului mari suferințe. Colaborarea dintre cele două forțe politice, monarhia și executivul dominat de comuniști, a devenit tot mai dificilă. Regele a depus mari eforturi pentru a se adapta la noile realități, care duceau în mod inevitabil la pierderea unor prerogative de care beneficia în temeiul actului constituțional. În aprecierea actului de la 30 decembrie 1947 trebuie să se țină seama de contextul concret istoric în care se derula istoria României și mai ales de presiunea factorilor externi. Practic România era înconjurată de state care evoluau în aceeași direcție și în care se instalaseră deja regimuri republicane. Sfârșitul instituției monarhice constituționale prin abdicarea forțată realizată prin șantaj cu amenințarea unui război civil s-a realizat printr-o lovitură de stat, deoarece constituția existentă nu permitea schimbarea formei de guvernământ [Ioan Scurtu, Mihai I, București, Editura Enciclopedică, 2001, p. 184]. Astfel, era înlăturat cel care era privit de marea majoritate a românilor ca ultima stavilă în calea sovietizării României.

Prin caracterul său previzibil, lovitură de stat din 30 decembrie 1947 a fost cea mai simplă acțiune de acest gen din istoria României. În perioada 23 august 1944-30 decembrie 1947, Monarhia a fost deposedată de toate atribuțiile sale și a murit fără violență și chiar fără prea mult zgomot înainte ca anul 1947 să se sfârșească.

Deși a îmbrăcat o formă legală, în fapt actul de la 30 decembrie 1947 a fost o lovitură de stat. În condițiile în care toate statele vecine aveau regim republican încă din 1946, menținerea Regelui Mihai, ultimul monarh din această zonă a Europei, nu mai putea fi tolerată de sovietici. Ei au fost principalii autori ai actului de la 30 decembrie 1947 [Nicoleta Franck, O înfrângere în victorie. Cum a devenit România din Regat Republică Populară 1944-1947, Editura Humanitas, București, 1992, p.88]. Regelui i s-a prezentat un act scris la mașină prin care „în interesul poporului român” abdica, lăsându-i acestuia „libertatea de a-și alege noua formă de stat”.

O etapă importantă în punerea în practică a planului de înlăturare a regimului constituțional a fost și

legitimarea puterii prin falsificarea alegerilor, întrucât majoritatea sufragiilor aparținuseră PNȚ-ului condus de Iuliu Maniu. Guvernul pro-sovietic al lui Petru Groza a trecut la pregătirea ultimei lovituri împotriva Constituției din 1923 și a democrației din România [Dennis Deletant, România sub regimul comunist, Fundația Academia Civică, București, 1997, p.64]. Anul 1947 a reprezentat punctul final al iluziilor că România ar putea reveni la democrație.

Abdicând de la tradițiile democrației parlamentare, constituțiile socialiste din 1948, 1952 și 1965 au reprezentat forma juridică de subordonare a societății (inclusiv a statului) față de voința unei singure forțe politice reprezentată de Partidul Comunist, ridicând la rang de principiu constituțional monopolul absolut al deciziei unui singur partid politic și făcând din practica constituțională un ritual al manifestărilor dictatoriale ale guvernanților comuniști.

De fapt, abdicarea Regelui Mihai fusese hotărâtă încă din martie 1945, după cum reieșea din planul de comunizare a României transmis de un agent al Oficiului de Servicii Strategice american. Această comunizare avea să se facă în termen de trei ani. Acțiunile de sovietizare și comunizare s-au desfășurat într-un climat de violență extremă, mai bine zis de teroare. Consolidarea violentă a puterii comuniste ascunsă sub masca guvernului Groza se producea după ce occidentalii recunoscuseră guvernul românesc în urma Tratatului de Pace de la Paris. Toate practicile perioadei de teroare staliniste (arestări nemotivate, vizite la domiciliu și arestări nocturne) creau un climat aproape insuportabil, care dănuie în memoria colectivă ca perioada cea mai aspră din istoria recentă a României.

Mai mult sau mai puțin sub presiunea comunistă, în celelalte țări comuniste care intraseră în sfera de influență a Rusiei sovietice se instaurase republica pe o cale cel puțin formal constituțională de către Adunări Constituționale, care aveau deci competențe să se pronunțe asupra formei de guvernământ și să elaboreze o constituție nouă sau în urma unui referendum ca în Bulgaria.

În România, întrucât republica nu a fost proclamată de o Adunare Constituantă, se pun două probleme: prima, a legitimității actului de abdicare a Regelui Mihai; a doua, a legitimității proclamării republicii. În prima problemă trebuie analizat dacă actul de abdicare a reprezentat voința liberă a regelui sau dacă folosirea forței a fost justifică. Actul de la 30 decembrie 1947 a fost un act de forță al membrilor unui guvern, care se făceau vinovați de înaltă trădare și de sperjur, deoarece toți depuseseră jurământ înaintea regelui. De altfel, indiferent de modul cum a fost obținut actul de abdicare, prin el însuși nu reprezenta abolirea monarhiei, ci deschiderea succesiunii tronului. Mai abdicaseră înainte și Alexandru Ioan I la 11 februarie 1866, și Carol al II-lea la 6 septembrie 1940, și totuși, nu s-a instaurat republica, statul a rămas monarhic. Petru Groza era conștient de faptul că actul său și al lui Gheorghe Gheorghiu-Dej sub îndrumarea lui Emil Bodnăraș era un act abuziv care putea chiar căpăta calificarea de înaltă trădare. Până la plecarea din țară, „regele și întreaga sa familie au fost practic prizonierii” guvernului comunist.

Era fără îndoială un sfârșit nemeritat de domnie. Regele Mihai fusese un rege bun, precum bunicul său Ferdinand. Modest și democrat, cu simțul datoriei față de țară, un simț care lipsise tatălui său, ar fi putut ajunge un rege mare, asemeni lui Carol I. A avut parte de vremuri tulburi pe care nici un cap încoronat sau om politic nu le-ar fi putut înrâuri. I-a fost dat să asiste la sfârșitul României Mari și la inaugurarea unui șir de dictaturi străine spiritului său constituțional, străine de asemenea mentalității clasei politice care făcuse România Mare la 1918.

Legea numărul 363 din 30 decembrie 1947 nu avea valoare constituțională chiar dacă a fost adoptată

de Adunarea Deputaților cum se pretindea, deoarece aceasta nu putea adopta decât legi ordinare și îi era interzis în mod expres, atât prin constituție cât și prin legea contrasemnată de toți membrii guvernului Petru Groza, să se pronunțe asupra chestiunilor constituționale. Dar nu s-a săvârșit o violare a constituției și a legii pe care ei înșiși o contrasemnasera, ci un fapt mult mai grav de natură penală.

România este singura țară europeană în care republica nu a fost proclamată de o Adunare Constituantă sau în urma unui referendum, ci a fost instaurată prin escrocherie și fals. Singurul act oficial autentic în care se menționează schimbarea formei de guvernământ (trecută greșit „formă de stat”) rămâne Proclamația Guvernului către țară din 30 decembrie 1947 care nu poate avea nici un efect juridic, fiind emanat de la puterea executivă. Prin urmare, în drept, vechea constituție românească nu a putut fi suprimată, ci numai aplicarea ei a fost împiedicată în fapt prin forța care a substituit dreptul. Cel mai important pas în impunerea modelului totalitar sovietic în România a fost introducerea Constituției în aprilie 1948 și a sistemului judecătoresc de sorginte sovietică. Noua constituție prelua tiparele constituției sovietice din 1936.

Carmen Băjenaru, Laura Elena Pandelache, Dragoș Mocanu, Costin Vrînceanu, Vasile Moga

References: